

Unió-szerte végzett felmérés a nőkkel szembeni erőszakról

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 1. cikke kimondja, hogy az emberi méltóság sérthetetlen, amelyet tiszteletben kell tartani és védelmezni kell. A 2. cikk biztosítja az élethez való jogot, a 4. cikk pedig tiltja a kínzást, az embertelen vagy megalázó bánásmódot és büntetést. A 21. cikk elismeri a megkülönböztetés tilalmához való jogot, amely többek között a nemi alapon történő megkülönböztetésre is vonatkozik, a 47. cikk pedig biztosítja az igazságszolgáltatáshoz való jogot.

Háttér

A nők elleni erőszak közé azokat a bűncselekményeket szokás sorolni, amelyek áldozatai között aránytalanul nagy számban vannak nők – ilyen például a szexuális bántalmazás és erőszak, valamint a családon belüli erőszak. Ezek a bűncselekmények a nők méltóságához és az egyenlőséghez való alapvető jogainak megsértését jelentik. A nők elleni erőszak nemcsak az áldozatokra van kihatással, hanem családjaikra, barátaikra és az egész társadalomra is. Meg kell tehát vizsgálni, mi a társadalom és az állam reakciója ezekre a visszaélésekre. Ezért uniós és tagállami szinten egyaránt szükség van a nők elleni erőszak leküzdésére és megelőzésére szolgáló intézkedésekre.

A nők elleni erőszak kezelésére szolgáló európai uniós szintű intézkedések közé tartozik az áldozatok jogairól, támogatásáról és védelméről szóló 2012/29/EU irányelv, valamint az Európa Tanács egyezménye a nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról (Isztambuli Egyezmény). Az áldozatokról szóló, 2012-ben elfogadott uniós irányelv megállapítja a bűncselekmények áldozatainak jogaival, támogatásával és védelmével kapcsolatban alkalmazandó európai uniós minimumszabályokat, és kifejezetten hivatkozik a nemi alapú erőszak, a szexuális erőszak és a hozzátartozók közötti erőszak áldozataira. Az Európa Tanács által 2011-ben elfogadott Isztambuli Egyezmény az első olyan, jogilag kötelező erejű regionális eszköz Európában, amely átfogóan foglalkozik a nők elleni erőszak olyan különböző formáival, mint a pszichológiai erőszak, a követés, a fizikai erőszak, a szexuális erőszak és szexuális zaklatás. Az egyezmény 10 ratifikációt követően lép majd hatályba.

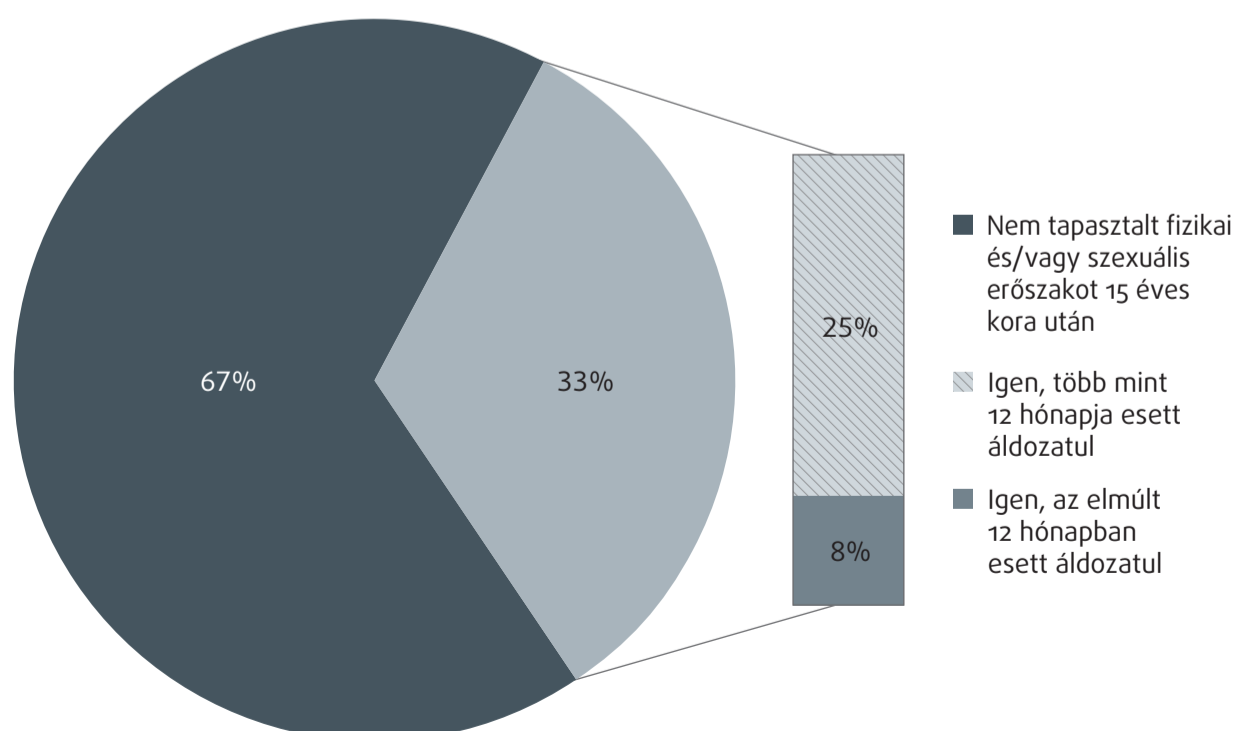
Ezen biztató jogi fejlemények mellett az FRA – az EU Alapjogi Ügynöksége – által a nők elleni erőszakról Unió-szerte elvégzett felmérés eredményei azt mutatják, hogy az erőszak áldozatául esett nők többsége sem a rendőrségnek, sem bármilyen áldozatsegítő szervezetnek nem jelenti a történeteket. Ez azt jelenti, hogy a legtöbb nő, aki bűncselekmény

áldozatává válik, sem az igazságszolgáltatással, sem más szolgálatokkal nem kerül kapcsolatba. Ez jól mutatja, hogy az Európai Unióban jelenleg számos nő igényei és jogai a gyakorlatban nem teljesülnek.

A nők elleni erőszak számottevő vonatkozásaira tekintettel nem mondható szerencsésnek, hogy a politikai döntéshozóknak és az intézkedések végrehajtóinak számos uniós tagállamban még ma is meg kell küzdeniük azzal, hogy nem áll rendelkezésre elegendő átfogó adat e probléma mértékéről és jellegéről. Mivel a legtöbb nő nem jelenti az őt ért erőszakot, és nem érzi úgy, hogy a – gyakran kevésbé támogatóknak ítélt – rendszerek erre ösztönöznék, a hivatalos büntetőjogi adatok csak azt a kevés esetet rögzítik, amelyet bejelentenek. Ennek eredményeképpen a nők elleni erőszak kezelésére irányuló szakpolitikai és gyakorlati válaszok nem mindig átfogó adatokon alapulnak. Noha egyes uniós tagállamok és kutatóintézetek a nők elleni erőszak kérdését felmérések és egyéb kutatások keretében vizsgálták, e területre az Európai Unióban továbbra is az átfogó és összehasonlítható adatok hiánya jellemző, szemben más területekkel, például a foglalkoztatással, ahol számos tagállam gyűjt adatokat a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatban.

Az FRA egész Unióra kiterjedő felmérése az Európai Parlament nők elleni erőszakkal kapcsolatos adatok iránti felkérésére válaszul készült, amelyet az Európai Tanács ismételtetett a nők elleni erőszak megszüntetésével kapcsolatban. A felmérés során készült interjúk eredményei a nők elleni erőszakkal kapcsolatos meglévő – uniós és tagállami szintű – adatokkal és ismeretbeli hiányosságokkal együtt bárki számára megtekinthetők és felhasználhatók az emberi jogok ilyen megsértése elleni küzdelmet célzó intézkedések és fellépések kialakításához.

1. ábra: 15 éves koruk után az interjút megelőző 12 hónapban fizikai és/vagy szexuális erőszak áldozatául esett nők, EU-28 (%)

Megjegyzés: Az összes válaszadó válasza alapján (N = 42 002).

Forrás: Az FRA Nőkkel szembeni, nemi alapú erőszakkal foglalkozó felmérésének (2012) adatai

Adatgyűjtés és hatókör

Az FRA nők elleni erőszakról készült felmérésének eredményei az EU-28 tagállamában, 42 000 (tagállamonként átlagosan 1500) nővel készített személyes interjú alapján. Az interjúalanyok kiválasztása véletlenszerű mintavételezéssel történt. Az eredmények reprezentatívan tükrözik az EU-ban élő, 18 és 74 év közötti nők tapasztalatait és véleményét. A felmérés standardizált interjúi a fizikai, szexuális és pszichológiai erőszakkal, a gyermekkori áldozattá válással, a szexuális zaklatással és követéssel, valamint a visszaélések új színtereivel (internet) kapcsolatos kérdéseket tartalmaztak. A nőket arra kérték, hogy számoljanak be az erőszak különböző formáival kapcsolatos személyes tapasztalataikról, és megkérdezték tőlük, milyen gyakran tapasztaltak bizonyos erőszak típusokat és milyen formában hatott ki az erőszak az életükre. A felmérés arra vonatkozóan is gyűjtött információt, hogy az áldozatok jelentették-e az esetet a rendőrségnek, valamint igénybe vették-e egyéb áldozatsegítő szolgáltatásokat.

Egyes eredmények és további lépések a nők elleni erőszak terén

Az FRA-felmérés megállapításainak célja, hogy felhasználásukkal a döntéshozók és a többi érdekelt fél EU-szerte kezelni tudja a nők elleni erőszak problémáját. A felmérés eredményei alapján az FRA több részletes véleményt is készített, amelyek a felmérés legfőbb eredményeit bemutató és összefoglaló FRA-jelentésekben (lásd: „További információ” szövegdoboz) olvashatóak.

Ez a tájékoztató ismerteti a felmérés néhány eredményét; ezek mellett olyan általános megállapítások találhatók, amelyek további lépést jelenthetnek a nők elleni erőszak leküzdése felé.

Országok közötti és országokon belüli különbségek

A nők elleni erőszakkal kapcsolatos adatok országok közötti és országokon belüli eltéréseiről már más felmérések is beszámoltak, például az Egészségügyi Világszervezet 10 országot felölelő, a nők egészségi állapotáról és a családon belüli erőszakkal szembeni tanulmánya vagy az Amerikai Egyesült Államok 50 államra kiterjedő, a párkapcsolaton belüli erőszakkal és a szexuális erőszakkal szembeni országos felmérése.

Az országok közötti különbségek – számos egyéb tényező mellett – az áldozattá válás arányának tényleges eltéréseivel is magyarázhatók; ilyen tényezők például: az, hogy az adott kultúrában elfogadott-e másokkal – ideértve az interjú készítőit is – beszélni a nők elleni erőszakkal kapcsolatos tapasztalatokról; annak a lehetősége, hogy a nemek közötti egyenlőség érvényesülése egy adott országban oda vezethet, hogy nagyobb arányban hozzák nyilvánosságra a nők elleni erőszak eseteit, mivel a nagyobb egyenlőséget biztosító társadalmakban nyíltabban viták keretében kezelik ezeket az eseteket.

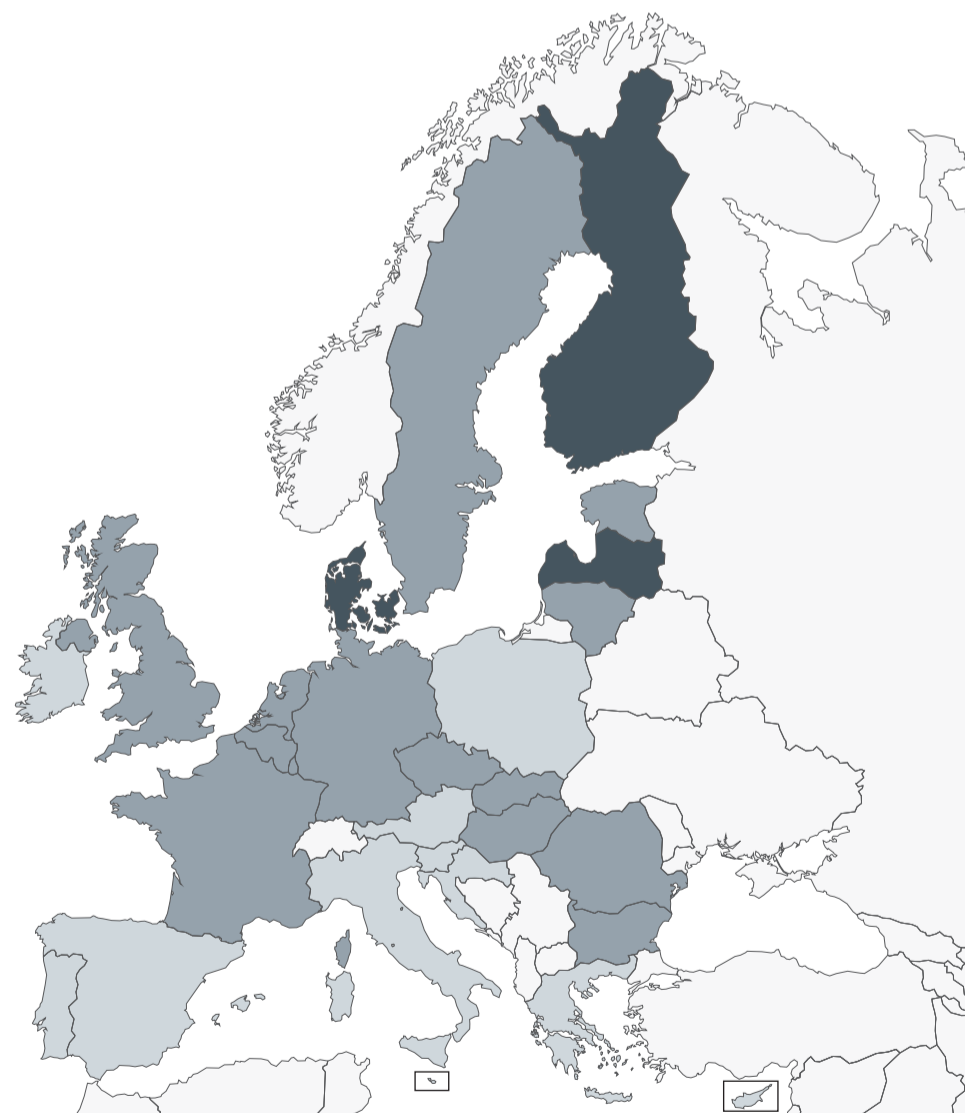
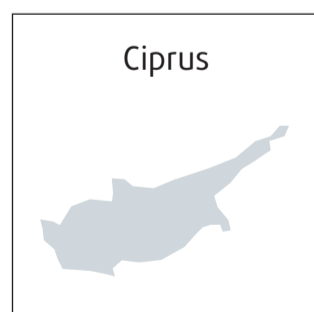
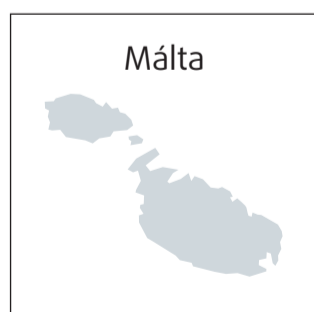
A felmérés legfőbb eredményeit ismertető jelentés és az áttekintő jelentés a megfigyelt különbségek lehetséges okait igyekszik feltárni. Az EU tagállamainak szintjére lebontott részletes eredményekért lásd a felméréshez kapcsolódó online adatbőngésző eszközt: <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

Fizikai erőszak

Becslések szerint a felmérés során készült interjú megelőző 12 hónapban az EU-ban mintegy 13 millió nő vált fizikai erőszak áldozatává. Ez az EU-ban élő 18-74 éves nők 7%-ának felel meg.¹

2. ábra: 15 éves koruk után párkapcsolaton belüli fizikai és/vagy szexuális erőszakot tapasztalt nők, EU-28 (%)

EU-28 22%
■ 10%–19%
■ 20%–29%
■ 30%–39%

Forrás: Az FRA nőkkel szembeni, nemi alapú erőszakkal foglalkozó 2012. évi felmérésének adatai

¹ Az Eurostat online adatbázisa szerint 2013. január 1-jén 186 590 848 18-74 éves nő élt az EU-ban; lásd: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (adatkód: *demo_pjan*, az adatok kinyerésének időpontja: 2013. augusztus 16.).

Szexuális erőszak

Becslések szerint a felmérés során készült interjút megelőző 12 hónapban az EU-ban mintegy 3,7 millió nő vált szexuális erőszak áldozatává. Ez az EU-ban élő 18-74 éves nők 2%-ának felel meg.

További lépések: A nők és férfiak közötti egyenlőséggel kapcsolatos jövőbeni uniós stratégiák kidolgozásához a felmérés eredményeit is igénybe kell venni annak érdekében, hogy lépések történjenek a nőket ért erőszak leggyakoribb formáinak felszámolásáért. E stratégiák foglalkozhatnak például a nők elleni erőszak új vagy újonnan elismert formáival, például a követéssel vagy az új technológiák bevetésével történő visszaélésekkel, illetve az erőszak olyan aspektusaival, amelyeket a nők kis számban jelentenek a rendőrségen vagy az áldozatsegítő szervezeteknél.

További lépések: Tekintettel a nők elleni erőszak felmérés által feltárt mértékére, az EU Stockholmi Programot követő bel- és igazságügyi terveinek biztosítaniuk kellene, hogy a nők elleni erőszak elismerést kapjon és az EU bűnözésre és áldozattá válásra adott válaszainak keretében az alapvető jogokkal való visszaélésként kezeljék.

15 éves kora után minden huszadik nő (5%) vált nemi erőszak áldozatává. Ez az adat a következő kérdésre adott válaszoknak a következtetése: „Azóta, hogy betöltötte a 15. életévét, milyen gyakran kényszerítették Önt szexuális együttlétre azzal, hogy lefogták vagy valamilyen módon bántalmazták?”

A szexuális erőszak jogi meghatározása számos uniós joghatóságban túlmutat azon a követelményen, hogy az elkövető fizikai erőt alkalmaz. Ezt figyelembe véve a szexuális erőszakot elszenvedők száma az EU-ban meghaladhatja az 5%-ot.

További lépések: A sértettek jogairól szóló uniós irányelv minden bűncselekmény áldozatára vonatkozik, és egyéb kiszolgáltatott áldozatok mellett kifejezetten hivatkozik a nemi alapú erőszak áldozataira is. Ez

olyan szilárd alapot képez, amelyre tagállami szinten már célzott válszok alapozhatók; e válszok mind azt szolgálják, hogy az áldozatsegítés és a büntetőjogi intézkedések terén egyaránt megfeleljenek az erőszak áldozataivá vált nők szükségleteinek. Az irányelv végrehajtásának felülvizsgálata során az Európai Bizottság megvizsgálhatja, hogy az irányelv a gyakorlatban megfelel-e az erőszak áldozatául esett nők szükségleteinek és jogainak.

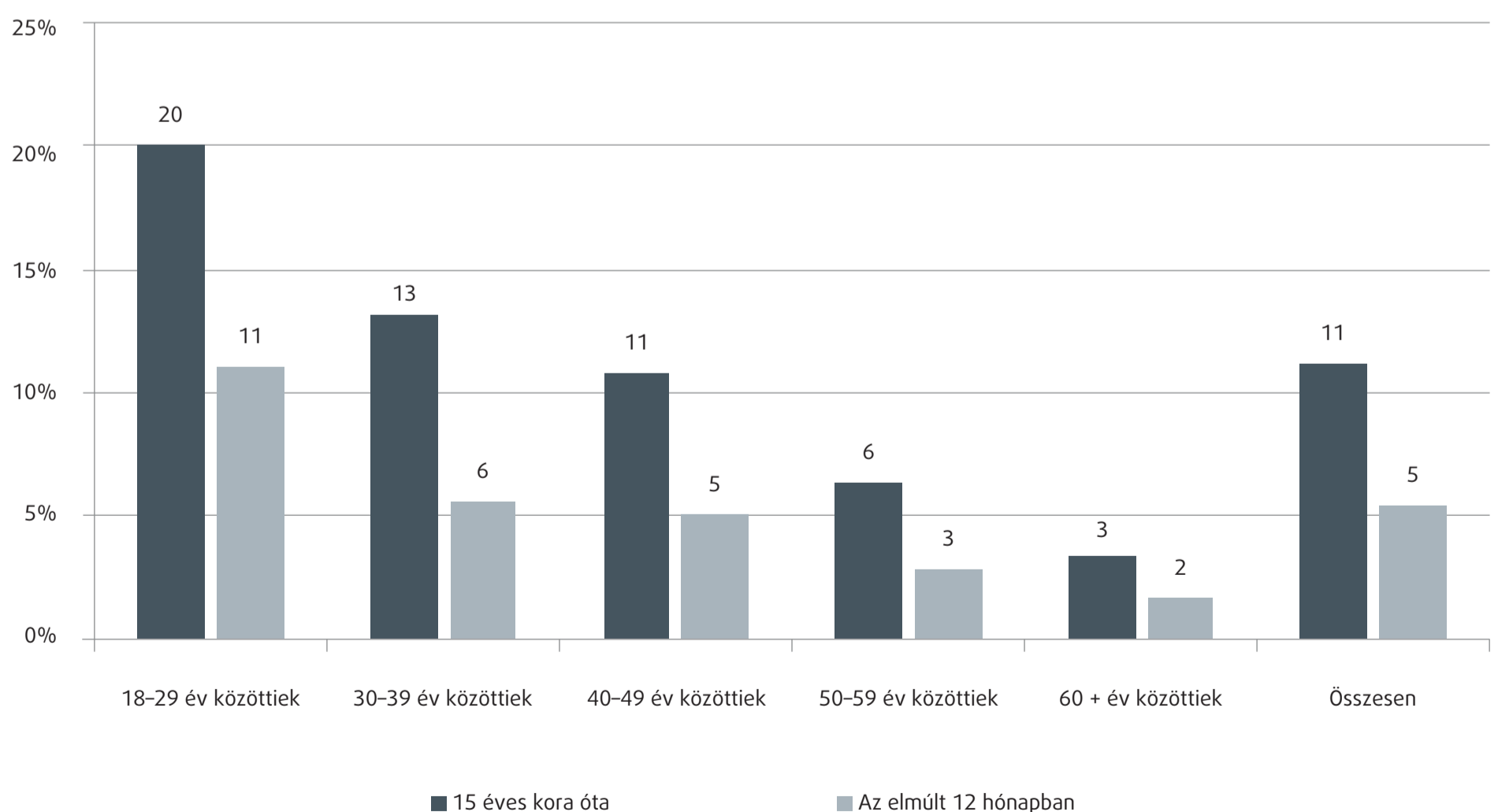
További lépések: Az EU-nak meg kellene vizsgálnia az Európa Tanács által elfogadott, a nők elleni és a családon belüli erőszak megelőzéséről és felszámolásáról szóló Isztambuli Egyezményhez való csatlakozás lehetőségét. Jelenleg ez a legátfogóbb, nők elleni erőszakkal foglalkozó regionális eszköz. Az FRA felméréseinek eredményei szintén azt mutatják, hogy az EU tagállamainak mihamarabb ratifikálniuk kellene az egyezményt.

Az EU-28 országaiban, a nők 18%-ával fordult elő 15 éves kora óta, hogy követtek, míg a nők 5%-ának a felmérést megelőző 12 hónapban volt ilyen tapasztalata. Ez azt jelenti, hogy a 12 hónapos időtartam alatt az EU-28 országaiban 9 millió nőnek volt olyan tapasztalata, hogy követik.

Ez az eredmény úgy született, hogy a kérdezőbiztosok megkérdezték a nőktől, hogy kerültek-e olyan helyzetbe, amelyben ugyanaz a személy különféle viselkedési formákat felvéve többször tolatkodóan vagy fenyegetően lépett fel velük szemben; például előfordult-e, hogy ugyanaz a személy többször „lézengett vagy álldogált ok nélkül Önre várva az Ön otthona, munkahelye vagy iskolája előtt?” vagy „zaklatta Önt tolatkodó, fenyegető vagy néma telefonhívásokkal?”.

További lépések: Az EU tagállamait ösztönözni kellene a kifejezetten a nők elleni erőszak kezelésére irányuló nemzeti cselekvési tervek kidolgozására és arra, hogy ezek kidolgozásához – nemzeti szinten rendelkezésre álló adatok hiányában – e felmérés eredményeit használják fel. E cselekvési tervek kidolgozásában az áldozatokká vált nőkkel foglalkozó civil társadalmi szereplők is hasznos szerepet vállalhatnak, mivel hozzájárulhatnak ahhoz, hogy e cselekvési tervek az áldozatok számára a gyakorlatban is hasznos eredményekkel járjanak és fenntarthatóak legyenek.

3. ábra: Az internetes zaklatás szexuális formái 15 éves kortól, korcsoportok szerint, az interjút megelőző 12 hónapban; ideértve a kéréstlen, sértő, nyíltan szexuális tartalmú e-maileket és sms-eket, EU-28 (%)

Megjegyzés: Az összes nő közül, kizárva azon eseteket, amikor az internetes zaklatásra vonatkozó kérdésekre adott válaszok nem voltak alkalmazhatóak, (n = 35 820). 6084 válaszadó adott „nem alkalmazható” választ mindkét kérdésre; az életkorra vonatkozó adat 98 esetben hiányzott.

Forrás: Az FRA nőkkel szembeni, nemi alapú erőszakkal foglalkozó felméréseinek (2012) adatai

További lépések: A foglalkoztatási, oktatási, egészségügyi, valamint az információs és kommunikációs technológiákkal kapcsolatos uniós szakpolitikáknak saját területükön szintén foglalkozniuk kellene a nők elleni erőszak kihatásaival. Ennek az e területeket célzó tagállami szintű, konkrét szakpolitikai intézkedésekben és cselekvési tervekben is tükröződniük kell.

A nők mintegy 12%-a jelezte, hogy már 15 éves kora előtt követett el vele szemben felnőtt valamilyen típusú szexuális visszaélést; ez 21 millió nőt jelent az EU-ban.

Az eredmények azt mutatják, hogy a korábbi vagy jelenlegi partnerük szexuális áldozatává vált nők 30%-a gyermekkorában is tapasztalt szexuális erőszakot, míg a korábbi vagy jelenlegi partnerkapcsolatukban szexuális áldozattá nem vált nők 10%-a nyilatkozott úgy, hogy történt vele gyermekkorában szexuális erőszak.

További lépések: Az EU-nak biztosítania kellene, hogy a DAPHNE és a hasonló programok munkáját folytató támogatási mechanizmusokat – amelyek különböző módokon járulnak hozzá a gyermekek, a fiatalok és a nők védelméhez az erőszak valamennyi formájával szemben – és a nők elleni erőszak kezelésével foglalkozó civil társadalmi szervezetek továbbra is igénybe tudják venni munkájuk támogatására, valamint kutatási célokra. Különösen nagy szükség van arra, hogy a nők elleni erőszak területén az áldozatokat célzottan támogató szolgálatok munkája finanszírozásban részesüljön.

További lépések: Az erőszak áldozataivá vált nőkkel kapcsolatban mind uniós, mind tagállami szinten erősíteni kell az áldozat- és jogközpontú megközelítést. Az elmúlt években több tagállamban is számos követendő példa jelent meg, ahol elismerték, hogy a „családon belüli”

vagy a „párkapcsolaton belüli” erőszak nem magánügy, hanem állami beavatkozást tesz szükségessé.

További lépések: Az EU és tagállamai kifejezhetnék elkötelezettségüket amellyel, hogy rendszeresen adatot gyűjtenek a nők elleni erőszak különböző formáiról. Ezen nyugodhat ugyanis az e területen alkalmazott szakpolitikai válaszok és fellépések továbbgondolása. Ezt a folyamatot az Eurostatnak és a vonatkozó szakértői csoportoknak is támogatniuk kell, az adatokat pedig az ENSZ és az Európa Tanács speciális megfigyelő szerveinek, valamint a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetének rendelkezésére kell bocsátani.

Az EU-ban élő nők fele (53%) legalább időnként kerül bizonyos helyzeteket vagy helyszíneket azért, mert fizikai vagy szexuális bántalmazástól tart. Ezzel szemben az áldozattá válással és a bűncselekményektől való félelemmel foglalkozó felmérések azt mutatják, hogy emiatt sokkal kevesebb férfi korlátozza a mozgásterét.

További lépések: A nők elleni erőszak leküzdésére irányuló uniós és a tagállami szakpolitikákat és nemzeti cselekvési terveket közvetlenül a nők erőszakkal kapcsolatos tapasztalataiból származó adatok alapján kellene kialakítani. A nők erőszakkal kapcsolatos tapasztalataiból származó adatokat az adminisztratív és a büntetőjogi adatokkal együtt kellene gyűjteni, amely utóbbiak a bejelentés nélkül maradt esetek jelentős részéről nem tájékoztatnak. Az EU-nak és a tagállamoknak együttes erővel elő kell mozdítaniuk és támogatniuk kell a nők által tapasztalt erőszak mértékével és jellegével kapcsolatos információk feltárására irányuló felméréseket. Ezek a felmérések az eredmények mérése érdekében néhány évente megismételhetők.

További tájékoztatás:

Az FRA összefoglaló jelentése **A nőkkel szembeni erőszakról Uniós-szerte végzett felmérés eredményeiről – Áttekintés**. A dokumentum nyújt a felmérés eredményeiről és összegzi az azokból levonható főbb következtetéseket: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-results-at-a-glance>.

A Nőkkel szembeni erőszak: az Unió egészére kiterjedő felmérés legfontosabb eredményeit bemutató jelentés. A legfőbb eredményeket bemutató jelentés (**Violence against women: an EU-wide survey. Main results**) – átfogóan összegzi a felmérés adataiból levonható következtetéseket, valamint részletes véleményeket tartalmaz kifejezetten a nők elleni erőszak különböző típusaival – például a fizikai vagy szexuális erőszakkal, a szexuális zaklatással és követéssel – kapcsolatos eredményekre vonatkozóan, amelyekkel a jelentés fejezetről fejezetre foglalkozik: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>.

A felmérés nők elleni nemi alapú erőszakkal kapcsolatos eredményeiért lásd az **online adatbőngészőt** a következő címen: <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

A Nőkkel szembeni erőszak: az Unió egészére kiterjedő felmérés készítésekor alkalmazott módszertan részletei. Technikai jelentés (**Violence against women: An EU-wide survey. Technical report**) – lásd: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-technical-report>.